

Evenmin kan men van haar verwachten dat zij in geval van massale aanhoudingen honderden mensen op de hoogte brengt.

Het nieuwe artikel 33quinquies bepaalt dat elke persoon die het voorwerp uitmaakt van een bestuurlijke aanhouding recht heeft op medische bijstand en het recht heeft subsidiair een onderzoek door een arts naar keuze - op zijn kosten - te vragen. Ook hier kan en mag van de politie, om het verzoek in te willigen, slechts een normale en redelijke inspanning gevraagd worden. Zoals ook aangegeven in de Memorie van Toelichting kan men van haar niet verwachten een geneesheer ergens ten lande te verwittigen om binnen een redelijke termijn aanwezig te zijn of in geval van meerdere aanhoudingen voor elke betrokken persoon een geneesheer naar keuze uit te nodigen.

Daarenboven heeft elke persoon die het voorwerp uitmaakt van een vrijheidsberoving - dus ook van een *gerechtelijke* vrijheidsberoving - tijdens de ganse duur ervan recht op voldoende drinkwater, het gebruik van aangepast sanitair en, rekening houdende met het tijdstip, recht op een maaltijd.

b) De voorwaarden waaronder een persoon kan geboeid worden

Een nieuw artikel 37bis bepaalt de gevallen waarin de politieambtenaren of de agenten van politie (voorheen hulpagenten) een persoon mogen boeien:

1° bij de overbrenging, de uithaling en de bewaking van gedetineerden;

2° bij de bewaking van een persoon die het voorwerp uitmaakt van een gerechtelijke of bestuurlijke aanhouding, als het noodzakelijk wordt beschouwd, gelet op de omstandigheden onder meer op grond van :

- het gedrag van de aangehouden persoon bij de aanhouding of tijdens de hechtenis;
- diens gedrag bij vroegere vrijheidsberovingen;
- de aard van het gepleegd misdrijf;
- de aard van de veroorzaakte storing van de openbare orde;
- het verzet of geweld tegen de aanhouding;
- het ontvluchtinggevaar;

- het gevaar dat betrokkene voor zichzelf, voor de politieambtenaar, agent van politie of derden vormt;

- het gevaar dat betrokkene zal trachten bewijzen te vernietigen of schade te veroorzaken.

Of een dergelijke bepaling een stap vooruit is, is maar de vraag. Waarom dan ook niet expliciet het gebruik van andere middelen (naast het reeds uitdrukkelijk geregeld gebruik van vuurwapens), zoals de spray, de wapenstok of zelfs een armklem strikt bepalen?

Henri Berkmoes

RUBRIEK MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

INTRAFAMILIAAL GEWELD: EEN NIEUW PROBLEEM VOOR HET ALGEMEEN WELZIJNSWERK?

Inleiding

Intrafamiliaal geweld (IFG) komt meer en meer in de aandacht te staan. Het Algemeen Welzijnswerk krijgt een belangrijke rol toegewezen in het werken met deze problematiek. In deze bijdrage willen we schetsen hoe het probleem IFG gedefinieerd wordt, hoe de hulpverlening inzake IFG uitgewerkt wordt en welke grenzen daar bij bestaan. Deze bijdrage is gebaseerd op een scriptie over intrafamiliaal geweld, waarbij aan de hand van een casestudy nagegaan werd hoe twee Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW), namelijk CAW Metropool en CAW Artevelde, hulp verlenen inzake IFG (Van Den Broeck, 2007).

Het probleem 'intrafamiliaal geweld' in de kijker

Wat moeten we nu onder IFG verstaan? Het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW) ontwikkelde volgende definitie: "*Intrafamiliaal geweld is elk dwingend, intimiderend gedrag dat uitgeoefend wordt tegenover een gezins- of familielid waarbij dit gedrag gepaard gaat met geweld of een dreiging van geweld en een intrafamiliale invloed heeft.*" (Degroof, 2005, 7). IFG verwijst dus zowel naar partnergeweld, stalking, kindermishandeling, oudermishandeling, ouderenmis-(be)handeling als naar geweld tussen jongeren

in een gezin. Het is een ruimere definitie dan vroegere definities en zou meer vormen van geweld in families zichtbaar en bespreekbaar moeten kunnen maken.

De problematisering van geweld in families is niet nieuw, vooral vrouwen- en kindermishandeling worden reeds enkele decennia geproblematiseerd. Ongeveer tien jaar na de 'ontdekking' van het 'battered child syndrome' in 1962 (Kempe, 1997) werd geweld tegen vrouwen aangeklaagd. Het was de feministische beweging die partnergeweld en verkrachting in de jaren '70 van de 20ste eeuw in de kijker plaatste (Straus, 1992; Van Nieuwenhuyse, 2000). Sommige diensten, zoals bv. de vluchthuizen of de opvangcentra, werkten expliciet rond dergelijke problematieken.

Geleidelijk veranderde de maatschappelijke kijk op geweld tegen vrouwen, mede onder invloed van de vernieuwde aandacht voor het denken over mensenrechten na WOII (Burgers, 1994) en de aanvaarding van de Mensenrechtenverdragen en het Vrouwenverdrag. Pas in 1993 echter werd geweld tegen vrouwen door de internationale gemeenschap erkend als een mensenrechtenprobleem (O'Hare, 1999, Henderson, 2004). Dit probleem werd gezien als een vorm van discriminatie die de mogelijkheid van vrouwen belemmerde om, op basis van gelijkwaardigheid aan de man, te genieten van rechten en vrijheden (O'Hare, 1999). Men evolueerde naar het nastreven van gelijke posities voor mannen en vrouwen in de samenleving, wat leidde tot de huidige definities van IFG.

IFG werd gaandeweg voorwerp van beleidsaandacht. Aanvankelijk werd een beleid inzake vrouwenmishandeling ontwikkeld, met de aanstelling van een eerste Staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie in 1985 (Dumon et al., 1989). In de daarop volgende jaren werd wetenschappelijk onderzoek gevoerd naar de aard, prevalentie en gevolgen van geweld op vrouwen (Kesteloot & Van De Kerckhove, 1995, 1997). Daarnaast werd onderzoek uitgevoerd m.b.t. de structurele uitbouw van specifieke organisaties inzake (seksueel) geweld

op vrouwen (Dumon, 1989). Tegelijkertijd werden sensibiliseringscampagnes gelanceerd om het taboe op (seksueel) geweld te doorbreken, mythes en vooroordelen te ontcrachten en het veiligheidsgevoel te verhogen. Bovendien ondernam de overheid vanaf 1993 inspanningen om slachtoffers van mishandeling efficiënt op te vangen en toekomstige slachtoffers te sensibiliseren (Van Nieuwenhuyse, 2000). In het kader van het eerste Belgisch Nationaal Actieplan ter bestrijding van geweld tegen vrouwen in 2001 financierde de bevoegde federaal minister Dupont een reeks projecten rond IFG in drie provincies: Luik, Antwerpen en Oost-Vlaanderen¹. Naar aanleiding van de omzendbrief Intrafamiliaal Geweld van voormalig Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gezin Vervotte (2006) ontwikkelden de CAW's een beleidsplan IFG. Het Algemeen Welzijnswerk wordt dus expliciet aangesproken op het werken met intrafamiliaal geweld.

Beleidsopties in het Algemeen Welzijnswerk

IFG is voor het Algemeen Welzijnswerk geen "nieuwe en vreemde" problematiek. Verschillende deelwerkingen in het Algemeen Welzijnswerk werkten vanouds rond het probleem partnergeweld. Diensten zoals vluchthuizen of opvangcentra richtten zich specifiek op deze problematiek en boden residentiële hulpverlening aan. Toch heeft de sector ingrijpende organisatorische veranderingen gekend en zijn er belangrijke ontwikkelingen in de manier waarop men met IFG omgaat. Zowel de organisatorische veranderingen als de inhoudelijke ontwikkelingen vinden hun weerklank in de ideeën over de aanpak van IFG.

Organisatorische veranderingen

Het Algemeen Welzijnswerk is een sector die nogal wat organisatorische veranderingen gekend heeft. In de jaren '90 van de 20ste eeuw fuseerden verschillende diensten in het welzijnswerk tot CAW's, die een brede hulp- en dienstverlening op de eerste lijn aan moesten

¹ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2006). *Geweld*. <http://www.iefh.fgov.be>.

bieden (Serrien, 2000). Dit werd ook zichtbaar in de aanpak van bv. partnergeweld. Aanvankelijk werd inzake partnergeweld vooral residentiële hulp geboden in vluchthuizen, vrouwenopvang- en crisisopvangcentra. Maar ook andere CAW-diensten werden geconfronteerd met partnergeweld, al zijn er nog steeds teams waar het probleem vaker aangemeld wordt dan in andere. Dit vraagt om een ander soort aanpak: van elke hulpverlener in het CAW wordt verwacht dat hij of zij geweld kan herkennen en bespreekbaar maken, zelfs als het niet de aanmeldingsvraag is. Niet alle hulpverleners moeten gespecialiseerd zijn in dit thema, maar ze moeten minstens het probleem kunnen opmerken en gericht kunnen doorverwijzen naar een gespecialiseerde deelwerking. De keuze voor een brede waaier aan hulpverlening brengt dus wél de verwachting met zich mee dat alle werknemers van een CAW alert zijn voor deze problematiek (Van Den Broeck, 2007).

Ontwikkelingen in de hulpverlening

Daarnaast groeide in de hulpverlening het idee dat beide partners verantwoordelijk zijn voor een relatie en de conflicten die hierin plaatsvinden. De verklaring voor geweld wordt niet langer bij de onderdanige positie van vrouwen gelegd. Man en vrouw maken op gelijkwaardige basis deel uit van een relatie en zijn verantwoordelijk voor eventueel geweld. De focus verschuift van een tegenstelling tussen dader en slachtoffer naar een meer interactionele en contextuele visie. Men probeert de partner in de begeleiding te betrekken en staat open voor het standpunt van beide partijen (Van Den Broeck, 2007).

Intrafamiliaal geweld: een probleem waar het ganse CAW mee moet werken

Intrafamiliaal geweld was voor de CAW's op zich geen nieuw probleem, maar de groeiende aandacht hiervoor leidde wel tot een bewustzijnsverandering en een herschikking van het hulpverleningsaanbod (Van Den Broeck, 2007). Momenteel wordt het hulpverleningsaanbod breed en gedifferentieerd opgezet, om op die manier een antwoord te bieden op individuele noden en behoeften van cliënten. Naast het aan-

bod van residentiële hulpverlening werken ook ambulante en mobiele diensten rond IFG.

Voorbeelden en grenzen in het Algemeen Welzijnswerk

Er mag dan wel een definitie van intrafamiliaal geweld aangeleverd worden door het SAW, niet elk CAW omschrijft IFG op dezelfde manier. Bovendien wordt intrafamiliaal geweld in de praktijk vooral gelijkgesteld aan partnergeweld. Daar hebben de CAW's ook de meeste expertise rond opgebouwd.

Zichtbaarheid van intrafamiliaal geweld in registratiecijfers

Sinds 2002 wordt er in alle CAW's gewerkt met een uniform registratiesysteem, TELLUS. IFG wordt onder verschillende groepen categorieën geregistreerd, namelijk 'psychische en persoonlijke problemen' en 'relationele problemen' (Mendonck, 2006).

In de periode 2004-2006 werd ongeveer 1/5 van de aanmeldingen² op onthaalniveau geregistreerd als problemen intrafamiliaal geweld. Op begeleidingsniveau vormde het aantal registraties van IFG ongeveer 1/3 van het totaal³. Er is een toename van geregistreerd IFG of partnergeweld waar te nemen. Deze toename kan echter aan een veelheid van factoren toegeschreven worden. Zijn de cijfers gestegen als gevolg van een verhoogde aandacht voor de problematiek of heeft een stijging van het aantal aanmeldingen in de hulpverlening aanleiding gegeven tot een striktere registratie. Het valt hoe dan ook niet te ontkennen dat het een hoog cijfer

² In 2004 werden 18.651 van de 111.252 als problemen inzake IFG geregistreerd op onthaalniveau. In 2005 ging het om 19.551 van de 109.000 aanmeldingen en in 2006 werden 23.247 aanmeldingen IFG geregistreerd voor 109.000 cliënten. Dit komt steeds neer op ongeveer 1/5 van het totaal aantal cliënten.

³ 11.706 van 41.389 cliënten meldden in 2004 op begeleidingsniveau problemen IFG, terwijl dit aantal in 2005 11.539 van de 39.000 cliënten omvatte. In 2006 maakten 12.271 personen melding van IFG. Het aantal aangemelde IFG-problemen bedraagt steeds ongeveer 1/3.

is, wat wijst op een duidelijke aandacht voor IFG in de hulpverlening.

Werken met één gezamenlijke definitie en met een breed aanbod: geen sinecure

Samenwerking is een sleutelwoord in de organisatie van het hulpverleningsaanbod inzake IFG. Het verzoek voor een betere en gerichte samenwerking is onder meer terug te vinden in de omzendbrief van minister Vervotte. Door de vraag naar een gezamenlijk beleidsplan per gerechtelijk arrondissement werden CAW's tot samenwerking gedwongen. Naast de samenwerking tussen de CAW's vraagt de uitwerking van een breed en gedifferentieerd hulpverleningsaanbod vooral om samenwerking tussen teams binnen één CAW.

Hulpverleners geven echter aan dat zij niet of te weinig doorverwijzen naar andere teams binnen het eigen CAW (Van Den Broeck, 2007). Dit heeft onder meer te maken met de wijze waarop de CAW's ontstaan zijn. De sector in zijn huidige vorm is immers het resultaat van diverse fusies en herstructureringen die in sommige CAW's nog steeds aan de gang zijn. Ieder centrum bestaat dus uit een groepering van diverse voorzieningen met elk een eigen ontstaansgeschiedenis, taken en doelstellingen. Een andere oorzaak is dat medewerkers vaak noch collega's uit een ander team noch de werkwijze van bepaalde deelwerkingen kennen. Voor directies van CAW's vormt het een belangrijke uitdaging om hun werknemers het gevoel te bezorgen dat zij werken in één CAW en niet in verschillende teams. Het opbouwen van een gedegen interne en externe samenwerking vereist echter veel tijd en energie, zowel voor directies als voor hulpverleners. De vraag is dan of dit niet ten koste zal gaan van de hulpverlening. CAW's moeten zelf een evenwicht trachten te vinden tussen enerzijds de nood aan samenwerking en anderzijds het bieden van een kwaliteitsvolle hulpverlening, zonder dat beide elkaar uitsluiten.

Toekomst...

Intrafamiliaal geweld is geen 'nieuw' probleem, maar kwam wel recent onder de aandacht. Het verwijst naar verschillende problematieken en

vormen, die elk op een andere manier aangepakt worden. De laatste jaren hebben CAW's sterk geïnvesteerd in een analyse van het huidige aanbod, wat de aanleiding kon zijn voor een herdefiniëren van de hulpverlening. In de sector is er een grote bereidheid tot verandering, maar dit vraagt veel tijd en energie. De komende jaren zal duidelijk worden in welke richting de aanpak van IFG evolueert.

Bibliografie

- Burgers, J.H. (1994). "De ontstaansgeschiedenis van de universele verklaring van de rechten van de mens". In Parmentier, S. (ed.). *Mensenrechten tussen retoriek en realiteit*. Gent: Mys & Breesch. 13-34.
- Degroof, K. (2005). *Intrafamiliaal geweld. Naar een meer samenhangende aanpak*. Berchem: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.
- Henderson, C.W. (2004). "The political repression of women". In *Human rights quarterly*. 26, 1028-1049.
- Kempe, R. S. (1997). *The battered child*. Chicago: University of Chicago press.
- Kesteloot, A. & Van De Kerckhove, C. (1995). *Evaluatierapport. Provinciale coördinatie inzake geweld*. Gent: Provincie Oost-Vlaanderen.
- Kesteloot, A. & Van De Kerckhove, C. (1997). *Evaluatierapport. Provinciale coördinatie inzake fysiek en seksueel geweld*. Gent: Provincie Oost-Vlaanderen.
- Mendonck, K. (2006). *Tellus en IFG. Waarom Intrafamiliaal Geweld niet goed geregistreerd wordt in Tellus*. Berchem: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.
- O'Hare, U.A. (1999). "Realizing human rights for women". In *Human rights quarterly*. 21, (2), 364-402.
- Serrien, L. (2000). "Het Algemeen Welzijnswerk" in *Welzijnsdids - Welzijnszorg*. 36, 15-51.
- Straus, M. (1992). "Sociological Research and Social Policy: The case of family violence". In *Sociological Forum*. 7 (2), 211-237.
- Van Den Broeck, M. (2007). *Intrafamiliaal geweld: een nieuw probleem voor het algemeen welzijnswerk?* Scriptie ter behaling van de graad van licentiaat in de Pedagogische Wetenschappen, Universiteit Gent, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

Van Nieuwenhuyse, G. (2000). *Beleidsinitiatieven in België ter preventie en bestrijding van vrouwenmishandeling: een kritische studie*. Scriptie ter behaling van de graad van licentiaat in de Pedagogische Wetenschappen, Universiteit Gent, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.

Vervotte, I. (2006). *Omzendbrief betreffende de versterking van de aanpak van intrafamiliaal geweld - partnergeweld*. Brussel: Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Marjolein Van Den Broeck
An Piessens

SLACHTOFFER-DADERBEMIDDELING IN STRAF-RECHTELIJKE CONTEXT.

MARKANTE VASTSTELLINGEN IN FEITEN EN BELEID BIJ HET JAARVERSLAG 2006 VAN DE VZW SUGGNOMÈ

Het verschijnen van het Jaarverslag 2006¹ van de vzw Suggnomè, Forum voor Herstelrecht en Bemiddeling, vormt een uitstekende gelegenheid om de aandacht te vestigen op een aantal korte- en langetermijnontwikkelingen in feiten en beleid omtrent slachtoffer- daderbemiddeling in de strafrechtspleging in Vlaanderen. In navolging van de wet van 22 juni 2005 tot invoering van bepalingen inzake de bemiddeling in de Voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering en in het Wetboek van Strafvordering² en de desbetreffende uitvoeringsbesluiten³, werd de vzw Suggnomè samen met de Waalse zusterorganisatie Médiante asbl op 10 maart 2006 bij ministerieel besluit⁴ erkend als bemiddelingsdienst. Deze erkenning plaatste vzw Suggnomè voor de uitdaging zich te verhouden tot de implicaties van deze erkenning. Wat volgt is een beknopte bespreking van een aantal opmerkelijke vaststellingen.

1. De implementatie na de wet van 22 juni 2005

Van bij het begin van de projectmatige implementatie van slachtoffer-daderbemiddeling in 1998 was de vzw Suggnomè voorstander van een solide wettelijk kader van het bemiddelingsaanbod. Dergelijk wettelijk kader heeft tot doel het aanbod voor de burger en voor alle betrokken instanties herkenbaar te maken, garanties te bieden voor voldoende homogeniteit van het aanbod in de gerechtelijke arrondissementen en voor rechtszekerheid te zorgen voor de in de bemiddeling betrokken partijen. De wet van 22 juni 2005 komt hieraan deels tegemoet maar nog enkele pijnpunten blijven⁵.

De uitvoeringsbesluiten⁶ van deze wet hadden respectievelijk betrekking op de installatie van de bij wet voorziene deontologische commissie, de erkenningscriteria voor de bemiddelingsdiensten en de wijze waarop deze diensten door de minister van Justitie zouden worden gefinancierd. In tegenstelling tot de geest van de wet, zoals omschreven in de Memorie van Toelichting, kwamen de uitvoeringsbesluiten aangaande de erkennings- en financieringscriteria van de bemiddelingsdiensten niet los van de oude projectmatige benadering. De bemiddeling als louter individueel toepasbare methode kwam sterk op de voorgrond ten nadele van het achterliggende herstelrechtelijk beleid.

Het streven naar een rechtsgelijk aanbod van bemiddeling aan eenieder, die naar aanleiding van een misdrijf, als slachtoffer of dader gevat in een strafrechtelijke procedure, wordt met het wettelijk kader een prioritaire aandachtspunt. Een rechtsgelijk aanbod veronderstelt een lineair informeren van deze partijen over de mogelijkheid gebruik te maken van het aanbod van bemiddeling en een lineair ingaan op vragen die de arrondissementale bemiddelingsdiensten bereiken. Inzake het informeren van partijen

1 Vzw SUGGNOME, Jaarverslag 2006, 124p. Te verkrijgen via vzw Suggnomè, M. Theresiastraat 114, 3000 Leuven (tel. 016/22.63.88), www.suggnome.be

2 B.S. 27.07.2005

3 B.S. 01.02.2006

4 B.S. 24.03.2006

5 Zie hiervoor: VAN GARSSE, L., 'Wetgevend initiatief inzake een breed bemiddelingsaanbod in de strafrechtelijke context; enkele indrukken van op het terrein', *Panopticon*, 2005, 3, p.72-77.

6 Koninklijk Besluit van 26 januari 2006, B.S. 01.02.2006